SVERIGES RIKSDAG

Motion till riksdagen 2026/27:1404

av Olle Olson (M)

Lika villkor för omställning till bristyrken

Förslag till riksdagsbeslut

1. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att överväga hur arbetslösa som går en yrkesutbildning till ett bristyrke kan få likvärdiga ekonomiska villkor oavsett om utbildningen anordnas som arbetsmarknadsutbildning eller som yrkesutbildning inom komvux och tillkännager detta för regeringen.
2. Riksdagen ställer sig bakom det som anförs i motionen om att valet av utbildningsväg för arbetslösa bör styras av arbetsmarknadens behov och inte av finansieringsformen och tillkännager detta för regeringen.

Motivering

Sverige har samtidigt hög arbetslöshet och brist på arbetskraft inom många yrken. För den som är arbetslös och saknar en efterfrågad utbildning är en yrkesutbildning ofta den snabbaste vägen till ett jobb. Det finns i huvudsak två vägar: en arbetsmarknadsutbildning som Arbetsförmedlingen upphandlar, eller en yrkesutbildning inom den kommunala vuxenutbildningen. Utbildningarna kan leda till lika efterfrågade yrken, men de ekonomiska villkoren för den som studerar skiljer sig åt.

Den som går en arbetsmarknadsutbildning får aktivitetsstöd från Arbetsförmedlingen. Den som går en yrkesutbildning inom komvux finansierar som huvudregel sina studier med studiemedel från CSN, som till stor del består av lån, om inte Arbetsförmedlingen beslutar att personen får studera med aktivitetsstöd. För den

som kommer till komvux via kommunens arbetsmarknadsenhet eller på eget initiativ, är studielån ofta det enda alternativet. Riksrevisionen har konstaterat att reglerna för försörjning vid studier för arbetslösa är så komplicerade att det är svårt för den enskilde att förstå och planera hur en sammanhängande utbildning ska kunna finansieras.

Skillnaden får också konsekvenser för jämställdheten. Män är i majoritet inom arbetsmarknadsutbildningarna, som ofta är inriktade mot traditionellt mansdominerade yrken som transport, hantverk och tillverkning. Inom yrkesutbildningen på komvux utgör kvinnor i stället omkring 60 procent, eftersom den vanligaste inriktningen är vård och omsorg (IFAU 2025). Inom vård och omsorg på komvux är 77 procent av eleverna kvinnor (Skolverket 2025). Arbetsförmedlingen har själv konstaterat att utbildningar mot bristyrken inom vård och omsorg i första hand finns inom komvux och i mindre grad som arbetsmarknadsutbildning, eftersom myndigheten har valt att inte konkurrera med det reguljära utbildningssystemet. Resultatet blir att en arbetslös man som utbildar sig till lastbilsförare ofta får aktivitetsstöd, medan en arbetslös kvinna som utbildar sig till undersköterska ofta måste ta studielån. Det är inte rimligt att två personer i samma situation, som båda utbildar sig mot ett bristyrke, får så olika villkor.

Regeringen bör därför överväga hur arbetslösa som går en yrkesutbildning mot ett bristyrke kan få likvärdiga ekonomiska villkor oavsett utbildningsväg, exempelvis genom att samla arbetsmarknadsinriktade utbildningar i en ny nationell yrkesutbildning med gemensamt regelverk och gemensamma villkor. Valet mellan arbetsmarknadsutbildning och komvux bör vidare avgöras av vad som ger den enskilde bäst möjlighet att komma i arbete, inte av vilken finansieringsform som gäller. Utfallet bör följas upp uppdelat på kvinnor och män, så att det blir tydligt om systemet bidrar till eller motverkar en könsuppdelad arbetsmarknad. Den som tar steget att utbilda sig för att komma i arbete ska mötas av samma villkor, oavsett om den utbildar sig till ett yrke inom vården eller inom industrin.

Olle Olson (M)